

#HOEDAN?

Joël Boertjens

#HOE DAN?

GIDS VOOR EEN
VEILIG GESPREK OVER
KERK, GELOOF EN LHBT+

Ĵ/ark media

#Hoedan?

Gids voor een veilig gesprek over kerk,
geloof en lhbt+
Joël Boertjens

ISBN 978-90-3380-3741

ISBN e-book 978-90-3380-4007

NUR 767

c-NUR 011

Ontwerp omslag: Peter Slager, Garage BNO

Opmaak binnenwerk: Coco Bookmedia

De Bijbelteksten in deze uitgave zijn, tenzij anders vermeld, ontleend
aan de NBV21 © Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap 2021.

©2023 Ark Media, een onderdeel van
Jongbloed Christelijke Media – Leeuwarden

Alle rechten voorbehouden
jongbloedmedia.nl

AANBEVELINGEN

Kunnen we één zijn zonder het eens te zijn? Rondom lhbt+ bestaan in de kerk vrijwel onoverbrugbare verschillen. Enerzijds zoeken mensen die niet in de mainstream passen naar een veilige plek bij Jezus, anderzijds zijn er mensen die in gewetensnood komen in een kerk waar volgens hen bijbelse grenzen overschreden worden. In dit gevoelige boek probeert voorganger Joël Boertjens een weg te zoeken van liefde. Hij doet dat in gesprek met lhbt+-mensen, met ontzag voor de Bijbel, en vanuit een hartstochtelijk verlangen 'dat zij allen één zijn'. Dit is een belangrijk boek.

**Prof. Dr. Stefan Paas, hoogleraar Vrije Universiteit
Amsterdam en Theologische Universiteit Utrecht**

Als het gaat om homoseksualiteit in de kerk zijn de loopgraven diep. Dit boek is niet bedoeld om je nog dieper in te graven, maar nodigt uit om, in de Geest van Christus, die ander te ontmoeten als broer of zus, ook al denkt of gelooft hij op dit punt anders. Spannend? Misschien wel. Maar ook broodnodig! Daarom beveel ik dit boek van harte bij je aan.

Kees Kraayenoord, aanbiddingsleider, voorganger Mozaïek

Joël biedt met zijn boek een gids voor kerken om op een zorgvuldige en respectvolle manier met elkaar in gesprek te gaan over lhbt+.

Hij neemt daarbij geen stelling in, maar maakt de verschillende invalshoeken inzichtelijk. In dit boek proef ik opnieuw het hart van Joël om te verbinden en om polarisatie te verbreken. *#Hoedan?* zal veel kerken kunnen helpen om dit gevoelige onderwerp bespreekbaar te maken. Ik wil het dan ook van harte aanbevelen!

Jan Pool, spreker, schrijver en mentor

#Hoedan? is een helder geschreven en toegankelijk boek over genderdiversiteit, vanuit een breed christelijke perspectief. Een uniek boek dat concrete handreikingen biedt aan gelovigen en kerken die het gesprek over diversiteit op een veilige manier willen voeren.

Prof. dr. Miranda Klaver, hoogleraar Vrije Universiteit Amsterdam

Joël biedt met *#Hoedan?* een o-zo-nodig fundament voor de moeilijke, mooie en belangrijke gesprekken die we met elkaar moeten voeren. Joël is kwetsbaar, laat anderen aan het woord en geeft vragen mee die me behoorlijk aan het denken zetten.

Ik denk dat ik dit boek 10x ga bestellen, omdat ik heel veel plekken ken waar deze gids voor verandering gaat zorgen!

Joram Kaat, televisiepresentator Evangelische Omroep en radio-dj

Een boek naar mijn hart! Het stijgt uit boven de ‘het mag wel – het mag niet’ lhbt+ discussie. Het stimuleert om op een eerlijke en veilige manier met elkaar in gesprek te gaan. Dat is wat de kerk van Jezus nodig heeft: samen zoeken naar Gods weg, zonder eerst met een eigen oordeel of overtuiging te komen. Op deze manier voel ik me begrepen en serieus genomen.

Elbert Bot, transman

Joël Boertjens heeft een heel toegankelijk boek geschreven over wat onder gelovigen wel de ‘lhbt+-problematiek’ wordt genoemd. Als jij de behoefte hebt deze thematiek in alle rust te doordenken en vanuit je persoonlijke geloof stap voor stap je positie wilt bepalen, kan dit boek daarin heel erg helpend zijn. Ook om dit samen met anderen te doen.

**Els van Dijk, auteur, spreker en voormalig
directeur Evangelische Hogeschool**

Het is Joël gelukt om in de complexe discussie over seksuele identiteit handvatten aan de kerk aan te reiken. De kerk kan dit gesprek, en ook het debat daarover, niet uit de weg gaan. Dit boek is hiervoor een aanzet, en daarom beveel ik het aan.

**Prof. Dr. Henk Bakker, hoogleraar Vrije Universiteit
Amsterdam en Baptisten Seminarium**

BIJSLUITER *#Hoedan?*

WAARVOOR IS DIT BOEK?

In het verlangen om recht te doen aan lhbt+’ers én de Bijbel bestaat er in kerken en tussen christenen onderling momenteel grote spanning. In dit boek vind je de belangrijkste feiten over lhbt+, krijg je inzicht in hoe verschillende visies vanuit de Bijbel zich tot elkaar verhouden en lees je ervaringen van lhbt+’ers over hun worstelingen en zegeningen. Ook bevat *#Hoedan?* praktische handreikingen om als volgelingen van Jezus met elkaar de dialoog aan te gaan en als kerk een eigen visie te ontwikkelen die past bij de eigen overtuigingen en cultuur.

WELKE INGREDIËNTEN BEVAT DIT BOEK?

De hoofdstukken 1 en 2 bevatten scherpe en actuele analyses over de vraag waarom kerk, geloof en lhbt+ als zo’n schurende combinatie wordt ervaren. In hoofdstuk 3 en 4 worden complexe feiten over lhbt+ inzichtelijk gemaakt én doorvertaald naar de dynamiek die dit brengt in het dagelijkse leven. Vervolgens wordt in de hoofdstukken 5 en 6 ingegaan op de uitleg van beladen bijbelteksten omtrent lhbt+ en op de uitdagingen die deze uitleg brengt voor kerken en christenen in de praktijk.

In de laatste drie hoofdstukken wordt concreet ingegaan op het ‘hoe dan’. In hoofdstuk 7 ontdek je essentiële bouwstenen voor het vormgeven van een goed onderling gesprek. Hoofdstuk 8 biedt handvatten voor kerken om te komen tot een heldere visie op lhbt+. Tot slot biedt hoofdstuk 9 handreikingen voor het samen optrekken als christenen in de Geest van Jezus, of dit nu wel of niet plaatsvindt onder hetzelfde kerkdak.

WAT DOET DIT BOEK VOOR JOU?

Dit boek vergroot je kennis over lhbt+, over recht doen aan mensen en over recht doen aan Gods Woord, op hoofd- én hartsniveau. Ook bevordert het de groei van veiligheid en eenheid in een groep.

HOE GEBRUIK JE DIT BOEK?

Dit boek is individueel te lezen én geschikt om te bespreken in groepsverband. De praktische gespreksvragen aan het eind van ieder hoofdstuk helpen om samen een veilig gesprek te voeren, hoezeer meningen ook kunnen verschillen of nog in ontwikkeling zijn.

**BELANGRIJKSTE
WAARSCHUWINGEN.
LET OP!**



#Hoedan? bevat niet *dé* eindconclusie over 'wat God vindt van lhbt+.'

#Hoedan? beoogt niet om jou in het 'juiste theologische kamp' te trekken of je mening te veranderen.

#Hoedan? is niet geschikt als 'bevestiging van het eigen gelijk'.

**HOELANG DIEN JE DIT BOEK TE
GEBRUIKEN?**

Het geniet de voorkeur alle hoofdstukken tot je te nemen, met een zekere regelmaat, passend bij de eigen situatie. De duur beslaat negen sessies.

**WELKE BIJWERKINGEN
KUN JE KRIJGEN?**



Met elkaar spreken over lhbt+ kan best spannend zijn.



Dit boek doet de onderlinge veiligheid toenemen.



Dit boek bevordert de eenheid.

WAT MOET JE NOG MEER WETEN?

Een bronnenoverzicht en verwijzing naar podcasts en lezingen vind je achter in dit boek.

Adviseurs vanuit diverse richtingen en met verschillende visies hebben meegelezen en een unieke en waardevolle bijdrage geleverd aan dit boek. Hun namen vind je in het dankwoord.

LHBT+

lesbische vrouwen
homoseksuele mannen
biseksuelen
transgenders
+ andere manieren waarop mensen zichzelf of hun seksualiteit benoemen

Wil je meer informatie?

Onder de naam 'Ruimte voor Hoop' verzorgt Joël Boertjens spreekbeurten, seminars, publicaties en coaching over het 'zijn en bieden van een hoopvolle plek' als kerk en christen in de dagelijkse praktijk. Onderdeel daarvan is het ondersteunen van groepen en kerken bij een veilig gesprek over kerk, geloof en lhbt+. Neem gerust contact op via kerkenlhbt.nl.

INHOUD

1 HÉT HETE HANGIJZER	
– <i>Rumoer rondom lhbt+ in kerk en samenleving</i>	15
Ruzie onder de regenboog	16
Spreken onder spanning	16
Speech in de spotlights	18
Kleur bekennen als kerk	19
Let's meet	20
Let's talk about lhbt+	25
2 WAT STAAT ER OP HET SPEL?	
– <i>Zorgen over God én over mensen</i>	27
God recht doen	29
Recht doen aan God – #Hoedan?!	31
Mensen recht doen	32
Recht doen aan mensen – #Hoedan?!	33
Let's meet	35
Let's talk about lhbt+	38
3 WAAR HEBBEN WE HET OVER?!	
– <i>Het regenboogalfabet</i>	39
Tijden veranderen: seksualiteit en identiteit	40
Wie is wat?!	42
Enkele feiten over homoseksualiteit	45
Enkele feiten over transgenderisme	47

Let's meet	49
Let's talk about lhbt+	52
4 WAAROM WE ETIKETTEN PLAKKEN	
– <i>Nut en noodzaak van paraplutermen</i>	53
Het nut van taal	54
De noodzaak van vereniging	55
De praktijk is divers	56
Hokjes en vakjes	57
Let's meet	60
Let's talk about lhbt+	63
5 WAT ZEGT GOD?	
– <i>Lhbt+ en de Bijbel: help of halleluja?</i>	65
Hoe spreekt de Bijbel over homoseksualiteit?	66
Hoe spreekt de Bijbel over transgenderisme?	69
Vraagtekens en uitroepetekens in de volle breedte	70
Lezen met verschillende leesbrillen	73
Transgenderisme in de geest van de Bijbel	78
Let's meet	79
Let's talk about lhbt+	82
6 KERK ONDER SPANNING	
– <i>De impact van de theorie op de praktijk</i>	83
Leerstof voor alle leerlingen	84
Spannende vragen	89
Een gebroken gemeente	90
Bitter of beter?	91
Let's meet	92
Let's talk about lhbt+	98

7 TIJD VOOR EEN GOED GESPREK	
– <i>Dialogo als kinderen van de Ene</i>	99
Ontmoet veilig of ontmoet niet	100
Luisteren met een heel oor	102
Van het hoofd naar het hart	103
Wie denk jij dat je bent?!	105
Let's meet	107
Let's talk about lhbt+	111
8 HELDERHEID IN GODS HUIS	
– <i>Duidelijkheid aan de drempel</i>	113
Eenvoudig belijden	114
Waar ligt de grens?	116
Een kijkje in de kerkelijke keuken bij Mozaiek	118
Klare wijn schenken	124
Let's meet	126
Let's talk about lhbt+	130
9 HOE NU VERDER?	
– <i>Samen optrekken in de Geest van Jezus</i>	131
Samen één(s)?!	132
Proost op de liefde	134
Jezus in het midden	137
Overstijg de onmin	139
Let's meet	142
Let's talk about lhbt+	146
Dankwoord	147
Bronnenoverzicht	149

1

HÉT HETE HANGIJZER

Rumoer rondom lhbt+ in kerk en samenleving

Week in, week uit worden we geconfronteerd met de grote spanning die er in de samenleving heerst rondom lhbt+. Op verschillende domeinen staan personen en partijen geharnast tegenover elkaar. Neem nu de politiek, waar debatten over seksuele voorlichting op scholen, over transgenders en over wel of niet 'woke' uit de hand lopen en resulteren in ordinaire scheldpartijen. Vaak over de rug van diegenen die het aangaat. De beschuldigingen en verdachtmakingen die in de politieke arena worden geuit dragen er zelfs aan bij dat menig politicus niet zonder beveiliging over straat kan. Ook het voortbestaan van vrijheid voor het bijzonder onderwijs staat op het spel. Verbale uitingen in deze discussie verharden. Er wordt gesproken over 'achterlijke haatscholen' of juist over 'hedendaagse christenvervolging'.

Of bezoek eens een voetbalstadion. Bij menige club worden uittrappen van de keeper van de tegenpartij begeleid door het uitroepen van 'homo!' en wordt er gezongen 'en wie niet springt is een homofiel'. Aan homoseksualiteit gerelateerde verwensingen vliegen de spelers om de oren. Om deze toxische sfeer te veranderen en inclusiviteit uit te dragen, introduceerde onze nationale voetbalbond, de KNVB, in het seizoen 2022-2023 de zogenaamde OneLove-aanvoerdersband. Deze actie werkte echter onbedoeld het wij-zij-denken in de hand. Feyenoord-aanvoerder Orkun Kökçü weigerde vanwege zijn geloofsovertuiging deze regenboogband te dragen en werd hierdoor onderwerp van een nationale discussie. Dat hij een eigen band droeg met hierop de tekst 'respect voor iedereen'

en verklaarde dat ‘dit beter de lading dekt voor mij en dit beter bij mij past’ mocht niet baten. Voor de een werd deze speler een boegbeeld van het vrije woord, voor de ander de personificatie van homohaat. De interventie van de KNVB, bedoeld om insluiting te bevorderen en te vieren, resulteerde tegelijkertijd in uitsluiting en strijd.

RUZIE ONDER DE REGENBOOG

In de kerk van Jezus – die immers niet van deze wereld is – gaat het er vanzelfsprekend anders aan toe! Tenminste, dat zou je hopen ... Wanneer je echter inzoomt op de kerkelijke praktijk, zie je al snel dat ook christenen niets menselijks vreemd is. Ook hier worden al snel etiketten geplakt en zijn de meningen niet altijd mals. Voor menigeen is bij gevoelige onderwerpen de vraag ‘in welk kamp je zit’ de vraag der vragen. Bij het schrijven over hoe je als gelovigen kunt omgaan met lhbt+ is dit zeker niet anders. Dit bleek wel op het moment dat ik in een bericht op Twitter (nu X) aangaf mij ‘momenteel grondig te verdiepen in de relatie tussen lhbt+ en geloof’ met hierbij een foto van een stapel boeken. Naast waardevolle aanvullende boekentips en aanmoedigingen ontving ik veel vragen over ‘aan welke kant’ ik sta. Of ik vóór of tegen ben. Waarschuwingen tegen het lezen van het ene boek of juist tegen dat andere. En ook de aansporing om vooral ‘eens de Bijbel te gaan lezen’, want ‘dan weet je meteen wat God hiervan vindt.’ Opnieuw werd voor mij glashelder: het samenspel tussen kerk, geloof en lhbt+ is hét hete hangijzer van deze tijd. Sterker nog, dit topic fungeert haast als een heilige graal die men wil vinden én bezitten.

SPREKEN ONDER SPANNING

In mijn tiende jaar als voorganger, in 2017, durfde ik het voor het eerst aan om in een preekserie over seksualiteit te spreken over ‘omgaan met homoseksualiteit’. Vanuit mijn opvoeding in gezin en kerk had ik geleerd dat de Bijbel het praktiseren van homoseksualiteit

verbiedt. ‘Je mag het wel zijn, maar niet doen’, daar kwam het op neer. Overigens was dit niet zo’n hot item, aangezien ontmoetingen met homoseksuelen nauwelijks voorkwamen. Tenminste, niet voor zover je wist. Op het moment dat ik mijn preek hield, was de situatie wel anders. Tijdens mijn leven en bediening als voorganger had ik diverse vrouwen en mannen met homoseksuele gevoelens en relaties ontmoet. Meerderen wisten ook de weg naar de kerk te vinden. Velen van hen kwamen van buitenaf, maar ook in het binnenkerkelijke pastoraat ontmoette ik diverse personen die raad vroegen rondom homoseksuele en biseksuele gevoelens. Sommigen van hen waren single, anderen droegen dit geheim binnen hun heterohuwelijk met zich mee.

Het verlangen om in mijn preek recht te doen aan God én mens was groot. Om mij nauwgezet voor te bereiden las ik voor deze ene boodschap zelfs een heel boek, iets wat ik niet voor iedere preek deed. In mijn omgeving werd *Ongeordende liefde* van Antoine Bodar aanbevolen, wat dan ook het uitgangspunt werd voor de toon en de bijbelse interpretatie in mijn preek. Tijdens het zondagse spreken nam ik enkele bijbelteksten door over homoseksualiteit. Ik gaf aan ermee te worstelen dat deze teksten in de Bijbel staan, die duidelijk geen ruimte bieden aan het toegeven aan seksuele gevoelens in een relatie met iemand van hetzelfde geslacht. Vervolgens besteedde ik geruime tijd aan een pastorale, liefdevolle omgang met homoseksuelen. ‘De kerk is een plaats waar je welkom bent zoals je bent, waar het iedereen toekomt om gastvrij en liefdevol te worden onthaald’, zo was mijn dringend appel. De reacties in deze multiculturele en multigenerationele gemeente waren uiteenlopend. ‘Ik dacht dat alle homo’s viezeriken waren, maar nu niet meer’, zo vertrouwde een oudere Surinaamse mij toe. Van de jongeren tot en met de vijftigers, ongeacht hun culturele achtergrond, was vrijwel iedereen enthousiast over deze boodschap van liefde. Onder de oudere garde, doorgaans met een volstrekt Nederlandse achtergrond, was de reactie diverser. Waar de een opgelucht was vanwege de genadevolle toon, baarde dit ‘nieuwe, vrije geluid’ een ander juist zorgen. Twee reacties staan

mij expliciet bij, van twee veertigers. Een van hen, een homoseksueel die celibatair wilde leven, vond de preek veel te weinig radicaal, zelfs slappe hap. Een andere man, heteroseksueel, vond mijn spreken te strikt. Alsof er maar één uitleg mogelijk was van de genoemde bijbelverzen. Ik genoot van de overwegend positieve respons en vierde een doorbraak: de grondtoon van oordeel die ik regelmatig in de kerk ervaarde, leek verruild te worden voor die van de liefde. En die laatste man? Dat is nu eenmaal een vrijzinnige vogel, dacht ik, ik neem de Bijbel tenminste serieus ...

SPEECH IN DE SPOTLIGHTS

Een kleine anderhalf jaar na deze preek vindt er een nieuwe ontwikkeling plaats. In 'mijn' groeiende gemeente verwelkom ik mijn collega-voorganger, die vervolgens in augustus 2018 samen met elf andere geestelijk leiders wordt geïnterviewd in het prachtige programma *Kijken in de ziel*, gepresenteerd door Coen Verbraak. Ook homoseksualiteit is hierbij onderwerp van gesprek. Men is benieuwd hoe de dominees, priesters, rabbijnen en imams hiernaar kijken. Achteraf wordt mijn collega in diverse christelijke media verweten in zijn antwoorden 'om de hete brij heen te draaien' en indringende vragen over homoseksualiteit 'met een lach te ontwijken.' In overleg met hem post ik op Twitter mijn preek over dit onderwerp. Gelukkig, we zitten op één lijn. Ik stel mij alvast voor hoe christenen, waaronder lhbt+'ers, zullen worden bemoedigd door deze vernieuwende opening in een traditionelere kerkelijke gemeente. Totdat ... een opiniemaker mijn speech publiekelijk affakkelt.

Hierdoor komt mijn boodschap – naïef genoeg voor mij volkomen onverwacht – volop in de spotlights te staan. Op een manier waarin ik mijzelf niet herken. In een indringende internetpost wordt mijn als 'strikt' ervaren uitleg geaccentueerd en geframed, maar de visie op de welkomstcultuur wordt niet of nauwelijks genoemd. Ervaren pijn en verdriet worden mij persoonlijk in de schoenen geschoven. Het regent reacties. Voor en tegen. Hete hoofden en koude harten. De

Twitterpost verwijderen heeft geen zin meer. De geest is uit de fles. Achteraf blijkt spreken onder spanning in een lokale kerk slechts een voorproefje te zijn geweest; een open gesprek in de publieke ruimte, constructief en veilig, is duidelijk niet eenvoudig.

KLEUR BEKENNEN ALS KERK

Ik weet nog goed dat in Nederland het idee ontstond om, overgewaaid uit Amerika, een Nashville-verklaring te presenteren. Dit document bevat statements over opvattingen op het gebied van huwelijk en seksualiteit, met hierbij ook expliciete uitspraken over homoseksualiteit en transgenderisme. Op het moment dat ook ik de tekst en de uitnodiging tot ondertekenen in mijn mailbox ontving, huiverde ik. Je hoeft namelijk geen profetische gaven te bezitten om de dynamiek die ontstaat te voorspellen: de honderden mannen die de petitie ondertekenen worden door hun eigen achterban met applaus onthaald, terwijl zij daarbuiten mikpunt zijn van spot en de kloof tussen kerk en samenleving alleen maar vergroten. En zo geschiedde.

Waar de ene kerk niet wist hoe snel zij de regenboogvlag moest hijsen, kroop de andere kerk in de rol van de underdog, benadrukkend dat geloof en vrijheid van meningsuiting steeds verder onder druk staan. Ik herinner mij hoe complex ik het die zondag vond om het gebed te leiden. Hoe en wat te bidden als je zowel je broers en zussen vast wilt houden die de verklaring initiëren, ondertekenen en omarmen, en tegelijkertijd je andere geestelijke familieleden wilt supporten die zich opnieuw veroordeeld voelen, bij wie oude pijn naar boven komt en nieuw leed wordt gecreëerd? Betekent 'kleur bekennen als kerk' dat je kiest voor het ene óf het andere, voor de 'juiste bijbeluitleg'? Of zelfs voor dé een of dé ander, als mens tot mens? Een kerk als grensrechter die leerlingen van Jezus afvlagt of juist verder laat gaan? Hoe snel word je haast automatisch in een hoek gedwongen! Als kerk en als gelovige. Als hetero en als homo of als transgender. Als ouders van een kind dat daarmee worstelt en verlangt naar veiligheid en liefde.